

Brno nejen zlatá, ale i zelená loď...

Koncem léta 2015 hostilo Brno hned tři významná setkání rostlinných biologů. V době od 1. do 11. září tu probíhala 44. konference ESNA (European Society in Agricultural Research), zaměřená na zemědělské využití celé rozsáhlé rodiny „-omik“ počínaje genomikou, transkriptomikou a proteomikou až k metabolomice. Do stejného časového rámce se vešla konference k 150. výročí objevu G. J. Mendela (viz Živa 2016, 1: VIII–IX) i 14. konference experimentální biologie rostlin (KEBR) a s ní spojená 13. konference studentů experimentální biologie rostlin. Úctyhodný konferenční triptych dobře prezentoval tematická směřování a dosaženou úroveň domácí rostlinné biologie i biotechnologií. Ponechme stranou okolnost, že to překrývání a nahloučení nebylo úmyslem, ale spíše běžným organizačním výpadkem, a pokusme se bilancovat již 14. konferenci experimentálních biologů a 13. konferenci nastupující generace, jež o stavu i topografii badatelských center v České republice a na Slovensku nejlépe vypovídají.

Úvodem několik organizačních i statistických údajů. Zvoucí stranou bylo Czech-Globe – Centrum výzkumu globální změny Akademie věd ČR, v. v. i. (v současnosti již působí od 1. ledna 2016 jeho nástupnická organizace Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.) společně s Mendelovou a Masarykovou univerzitou v Brně. V roli garanta a patrona pak vystupovala, podobně jako u všech předchozích setkání, Česká společnost experimentální biologie rostlin (ČSEBR) a Fyziologická sekce Slovenské botanické společnosti. Zúčastnilo se více než 70 mladých biologů, poněkud doktorandů, a téměř 180 již „odrostlých“ badatelů. Vzdor konkurenci ostatních výše uváděných spolkových aktivit byla zaznamenána rekordní účast za posledních desetiletí. Potěšila i přítomnost více než 30 slovenských kolegyní a kolegů. Těž rekord, jenž není založený na blízkosti Bratislavy, hojně zastoupení měly i Košice.

Soustředíme-li se na 70 přednášek zahrnutých v 11 programových sekcích, potkáváme na jedné straně staré známé obory jako buněčnou biologii, růst a vývoj, fotosyntézu i výživu a vodní režim, stresovou fyziologii, byť ve stoupající míře všechny v genomickém interpretačním balení. Na druhé straně nově přichází, nebo v té usedlé rodině dosud nezabýdlené. Sem patří sekce ekologická biologie rostlin a globální klimatické změny, biofyzikální signály a optické vlastnosti rostlin, nebo dálkový průzkum fyziologických procesů rostlin. Nové perspektivy i pohled z výšky. Při bližším seznámení zohledňujícím počty přednášek v jednotlivých sekcích může překvapit útlost sekce produkční biologie užitkových rostlin a její využití v zemědělství, lesnictví i okrasném zahradnictví. Okolnost sdělující, že nabídka organizátorů specializovaným plodinným ústavům

1 Při psaní řádků o podzemním setkávání rostlinných biologů vypuklo jaro. Dobrý signál... Z archivu J. Krekule

nebyla využita, a také obecnější podnět napříště zapojit kolegyně a kolegy z oblasti aplikovaného výzkumu mezi „akademické“ experimentální biology.

Povrchní seznámení s náplní konference neposkytuje prostor pro její věcné hodnocení. Dovolím si však uvést, snad i jako *pars pro toto*, příspěvků, které mě osobně zaujaly. Srozumitelná, objemná a kultivovaně zpracovaná byla přednáška Jiřího Šantrůčka z katedry experimentální biologie rostlin PŘF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Biologického centra AV ČR, v. v. i. Ukázala, jak dnešní morfologie a strukturální stavba listu jsou výsledkem fylogenetického vývoje různých aspektů přenosu oxidu uhličitého z atmosféry do chloroplastu. Inspirující byl příspěvek Viktora Žárského z Ústavu experimentální botaniky AV ČR, v. v. i. (ÚEB), a katedry experimentální biologie PŘF Univerzity Karlovy v Praze, jenž představil na příkladu komplexu *exocystu* nové pojetí buněčné biologie jako identifikace proteinových funkčních modulů. Modulární buněčná biologie neznamená jen změnu názvu firmy, ale zásadně nové interpretace a přístupy. S jistou nostalgií jsem pak vnímal, že více než po 100 letech od zavedení modelu studia apikální dominance hrachu Rudolfem Dostálem lze model obohatit dalšími poznatky. Poster Josefa Bally a dalších kolegů z Ústavu biologie rostlin Mendelovy univerzity v Brně i Středoevropského technologického institutu CEITEC demonstroval, že u axilárních meristémů aktivovaných dekapitací stonku o dvou nodech může předurčit dominanci jednoho z nich zásah do polárního transportu

auxinu. Významná úprava interpretačního schématu.

Program Dnů studentů experimentální biologie rostlin v podstatě kopíroval tematickou skladbu sekcí experimentálních biologů. Blízké byly i sdělované výsledky, ukazující úzkou vazbu na kmenová pracoviště. Často představovaly bezprostřednější zdroj o jejich směřování než vystoupení samotných protagonistů... Je smysluplné, že jazykem setkání se stala angličtina, jeviště prvních kroků adeptů vědecké kariéry se tak přibližuje reálným podmínkám. Podle již dlouholeté tradice nejlepší vystoupení mladých adeptů bývají odměňována. Setkání tak dostávají objektivizující hodnocení. Pro nejlepší trojici přednášejících je připravena cena Milana Kutáčka, zakladatele domácí hormonologie rostlin. Dotuje ji a uděluje ÚEB. Tvůrci nejlepších posterů získali cenu Márie Luxové, mezinárodně uznávané slovenské badatelky se specializací na anatomii kořenů. Sponzorovala ji Fyziologická sekce Slovenské botanické společnosti. Poprvé byla udělena i cena prof. Lubomíra Nátra, významného představitele produkční fyziologie a ekofyziologie, dlouholetého předsedy ČSEBR (Živa 2013, 6: CXLIV–CXLV). Cenu za nejlepší vystoupení poskytlo a udělilo Centrum výzkumu globální změny a jejím nositelem se stal Jan Fíla z ÚEB.

Uváděli jsme mladé i starší badatele a nemůžeme vynechat ani ty nejstarší. Patří ke zvyklostem ČSEBR, že na pravidelných setkáních hradí za své členy-seniory konferenční poplatek, výjimečně poskytne i ubytování. Solidarita, která není zakotvena ve stanovách a závisí na bilanci organizačních nákladů. Loňské dny experimentálních biologů byly v tomto ohledu mimořádně velkorysé a zvláštní poděkování patří Centru výzkumu globální změny, že pozvalo více než 10 českých, moravských i slovenských seniorů. A není to jen vzpomínání pamětníků, často jde o předávání štafet badatelských zkušeností.

Závěrem je na místě uvést celý rámec setkávání experimentálních rostlinných biologů. Konají se v tříletých intervalech a pořadatelské instituce, většinou univerzita ve spolupráci s ústavem Akademie věd, se střídavě nacházejí v Čechách, na Moravě nebo na Slovensku. Obdobný princip směny místa konání se týká každoročních dnů mladých biologů (nadále se uvažuje o dvouletém intervalu). Tato úctyhodná tradice začala v bývalém Československu a s jistými rozpaky sděluji, že v socialistickém dávnověku se najdou nezapočítané prekurzory setkání. Snažíme se tu prehistorii objasnit. Páteřní strukturou, která udržuje kontinuitu, je Česká společnost experimentální biologie rostlin. Její činnost se stabilizovala a stala se výrazně efektivní od chvíle, kdy se přemístila na katedru experimentální biologie rostlin Přírodovědecké fakulty UK v Praze. Znamená to zvýšené nároky na provoz katedry i na všechny, kteří se na činnosti bezprostředně podílejí. Katedře patří uznání a předsedkyni ČSEBR Janě Albrechtové poděkování za to, že červenou nit spojující nejvýznamnější činnost akademické obce rostlinných biologů udržuje a posouvá do budoucnosti.